

Vstopanje v Jamo pod Macesnovo gorico

Spominski 23. avgust je letos povezan s konkretnimi dejanji, ki dajejo besedo zamolčanim žrtvam

ODPIRA SE POT DO ŽRTEV IN RESNICE MACESNOVE GORICE / BOGOMIR ŠTEFANIČ

O b marčni predstavitvi četrtega poročila, ki ga je vladna komisija za reševanje vprašanj prikritih grobišč pri založbi Družina izdala pod naslovom *Nemoč laži*, je njen član dr. Mitja Ferenc med načrti komisije za letošnje leto izpostavil izkop Jame pod Macesnovo gorico v Kočevskem rogu, kjer ležijo posmrtni ostanki slovenskih žrtev. Ta izkop spremljajo po eni strani velika pričakovanja, po drugi strani pa previdnost, ki izhaja iz negativnih izkušenj preteklosti. Povedano z besedami dr. Ferenc: ob napovedi izkopa iz Jame pod Macesnovo gorico je izrazil upanje, da ta jama ne bi postala še ena pre-huda jama, zaradi katere bi si kdo spet želel »potegniti ročno zavoro« pri izvajanju pietetnih in civilizacijskih dejanj. Očitno se bližamo odgovoru na vprašanje, ali se bo to res zgodilo.

A ostanimo za hip še v letošnjem marcu. Ministrstvo za gospodarstvo, ki je pristojno za izvajanje zakona o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev, je takrat (v ponovljenem razpisu) objavilo naročilo in pogoje za prvo fazo izkopa – za gradbena pripravljala dela za dostop do posmrtnih ostankov v grobišču in njihovo zaščito. Povedano bolj konkretno: za odstranitev takoj po pobojih in verjetno tudi pozneje naminiranega skalovja na posmrtnih ostanke v breznu pod Macesnovo gorico, kjer naj bi bilo, sodeč po pričevanjih, umorjenih več kot 2.200 vojnih ujetnikov.

Zelo verjetno je to morišče, iz katerega so se rešili nekateri najbolj znani roški rešenci, tudi Milan Zajec (1925–2013), ki je pozneje v emigraciji podrobno opisal postopke v roški »industriji smrti«: dovažanje s tovornjaki po okoli 50 ljudi, slačenje, pretepanje v partizanskem špalirju, streljanje, miniranje jame ...

V razpisnem roku so se prijavili štirje ponudniki, izbrano pa je bilo javno komunalno podjetje Komunala Kočevje, ki naj bi po uvedbi v delo čim prej začelo najprej s pripravljalnimi posegi, nato pa z zahtevnim odstranjevanjem skalovja.

Kako se ta načrt uresničuje? Stanje smo preverili 22. avgusta dopoldan, torej na dan, ko so bile popoldan v Ljubljani osrednje slovesnosti ob dnevu spomina na vse žrtve totalitarnih in avtoritarnih režimov, o čemer pišemo na sosednji strani. Na terenu je bila ekipa gozdarjev, ki je odstranjevala še zadnje odkazano dreve v neposredni bližini brezna. Dela opravlja jo tako, da bo mogoče na podlagi letnic podrtih dreves ugotoviti, kdaj so bila zasajena – morda tudi po drugem miniranju v 60. ali 70. letih prejšnjega stoletja?

Po že obstoječi vlaki je pripravljena dovozna pot za delovne stroje, prav tako odlagališče za nakopani material, ki naj bi ga na kraju

samem drobili in z zasipavanjem oblikovali plato (ta bi v prihodnje lahko služil kot prostor za spominske prireditve). Sedanja, prva faza del pri Macesnovi gorici ima za cilj odstranitev kamnin in tako vzpostavljen dostop do posmrtnih ostankov pomorjenih. Ti bodo nato zavarovani, iz jame pa bodo izneseni na podlagi novega projekta, ki bo predmet javnega razpisa, načrtovanega za leti 2020/2021. Takrat bomo torej prišli do dna resnice o Macesnovi gorici – vsaj tistemu delu resnice, o katerem lahko spregovorijo žrtve same.

S to ugotovitvijo smo trčili ob še eno pomembno vprašanje, ki ga odpira spoštljivo vstopanje v to roško brezno: ali bi lahko resnične podatke o njem in njegovih žrtvah izvedeli že prej? Izkopavanja v okoličici najbolj znanih roških brezen, izvedena v letih 2004 (dr. Mitja Ferenc z ekipo študentov) ter avgusta 2017 in julija letos (po naročilu vladne komisije za grobišča), so nedvomno pokazala, da so v breznu pod Krenom, kjer od leta 1990 prirejajo spominske maše, pomorjeni pripadniki srbske, hrvaške in črnogorske narodnosti, v nekaj kilometrov oddaljenem breznu pod Macesnovo gorico pa so slovenske žrtve. Odpiranje Macesnove gorice bo torej nujno povezano tudi z razpravo o (zavestnih?) manipulativnih igrah z lokacijo prve roške slovesnosti leta 1990. Na to je v julijski številki *Slovenskega časa* jasno opozoril tudi dr. Jože Dežman, predsednik vladne komisije za reševanje vprašanj prikritih grobišč. Po njegovem prepričanju namreč »ni mogoče, da komunistična stran pred simbolnim pogrebom leta 1990 ne bi vedela, kje v Kočevskem rogu je bil kdo umorjen«.

ALI BI LAHKO
RESNIČNE PODATKE
O BREZNU IN
NJEGOVIH ŽRTVAH
IZVEDELI
ŽE PREJ?

znu pod Krenom, kjer od leta 1990 prirejajo spominske maše, pomorjeni pripadniki srbske, hrvaške in črnogorske narodnosti, v nekaj kilometrov oddaljenem breznu pod Macesnovo gorico pa so slovenske žrtve. Odpiranje Macesnove gorice bo torej nujno povezano tudi z razpravo o (zavestnih?) manipulativnih igrah z lokacijo prve roške slovesnosti leta 1990. Na to je v julijski številki *Slovenskega časa* jasno opozoril tudi dr. Jože Dežman, predsednik vladne komisije za reševanje vprašanj prikritih grobišč. Po njegovem prepričanju namreč »ni mogoče, da komunistična stran pred simbolnim pogrebom leta 1990 ne bi vedela, kje v Kočevskem rogu je bil kdo umorjen«.

BOGOMIR ŠTEFANIČ

bogomir.stefanic@druzina.si

Končni cilj razkritja totalitarnih zločinov

Iskanje resnice o povojnih pobojih se z vstopanjem v Jamo pri Macesnovi gorici nadaljuje – pa ne zaradi kakšnega vsiljevanja domnevno nepotrebnega »premetavanja kosti«, temveč zaradi utemeljenega prepričanja, ki ga izraža tudi *resolucija Evropskega parlamenta o evropski zavesti in totalitarizmu*, »da je končni cilj razkritja in ocene zločinov, ki so jih zagrešili komunistični totalitarni režimi, sprava, ki jo je mogoče doseči s priznanjem odgovornosti, prošnjo za odpuščanje in spodbujanjem moralne prenove«.